

Any LXIV - Batallada 3362

Preu: 15 cèntims

Barcelona, 29 de desembre del 1933

FRANCESC MACIA, ES MORT

El seu cos ens ha deixat. Però el seu esperit viu en nosaltres, i serà la nostra guia, la nostra orientació en les lluites que s'apropen...

LA CAMPANA DE GRACIA

Setmanari dels esquerristes catalans

Redacció i Administració: R. Universitat, 25, entl. - Tel. 22122

El ferm lluitador que aconseguí la restauració de la Generalitat de Catalunya ja u ja sota la terra, sota aquesta terra per la llibertat de la qual es lliurà en cos i ànima. L'home que féu néixer en el cor dels desvalguts l'esperança d'un esdevenidor menys cruel, ha estat vençut per la mort. El sembrador d'ideals ja no ens menarà més a la victòria. Francesc Macià és mort. Catalunya, plena de dol, experimenta la punyent impressió del dissortat que perd el pare, guia i orientador de les seves accions.

El cor generós de Francesc Macià ha deixat de batejar per Catalunya. Ja no sentirem més la seva veu paternal, sadollada d'amor i d'ansies de justícia. Ja no trobarem en ell consell i consol. L'urpa sinistra de la mort ens ha pres l'orientador que ens marcava el camí de la victòria.

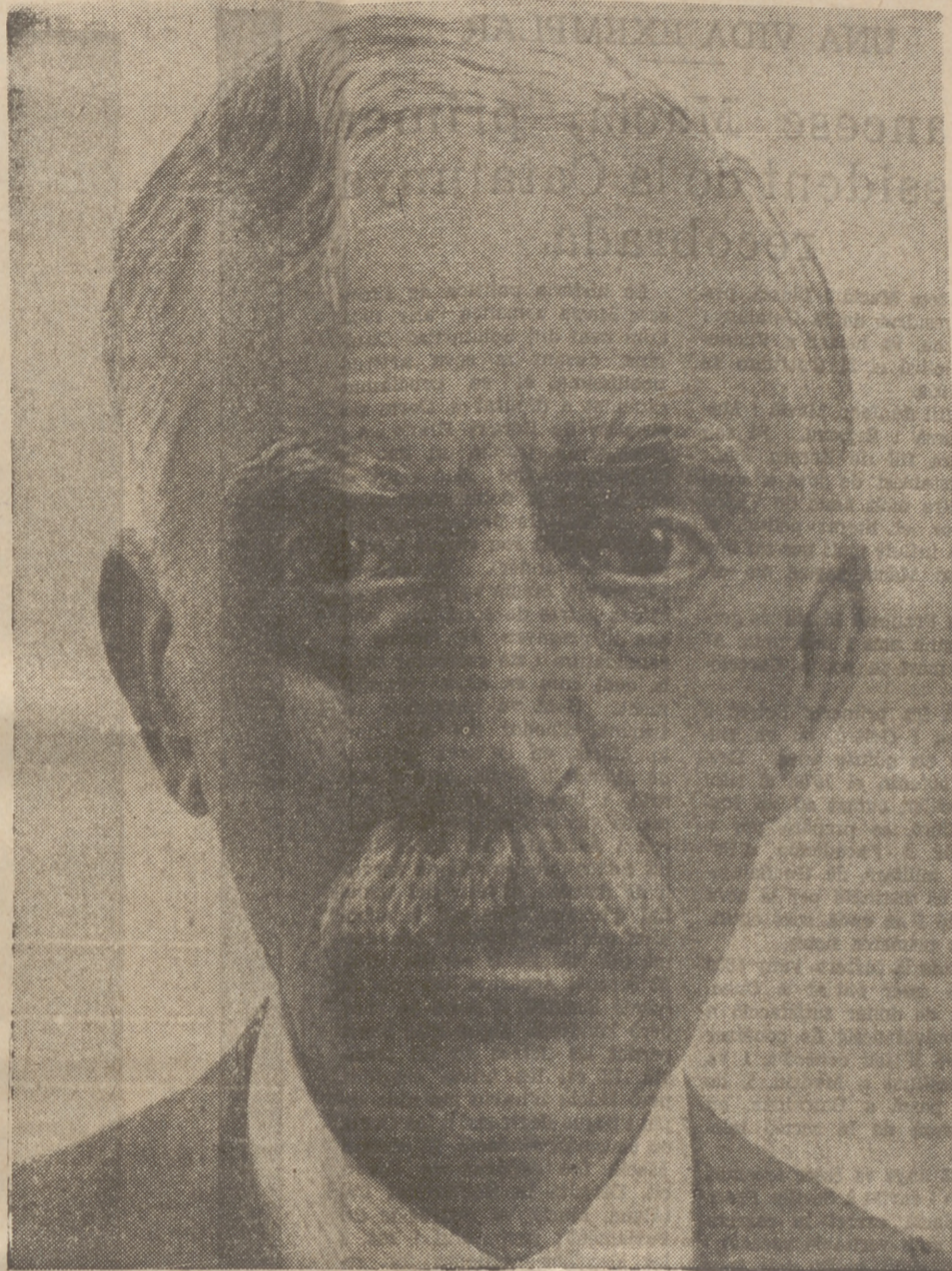
L'heroi que amb l'exemple del seu sacrifici despertà el fervor patriòtic del nostre poble, ha lliurat el seu cos a la terra. Però Francesc Macià no ha mort. Resta incorporat al nostre esperit, a la nostra essència. Viurà amb nosaltres mentre nosaltres visquem. No passa o la història com un record, com una relíquia, sinó que resta en nosaltres com abrandada flama viva. El seu nom està per sempre unit als destins de Catalunya.

El seu record serà el nostre guiatge. La seva doctrina, el nostre credo. La seva rectitud, el nostre exemple. D'ara endavant la seva memòria haurà de guiar els nostres actes, i aquests no podran inspirar-se en altres principis que en aquells de bondat suprema, d'amor infinit, d'honradesa absoluta, de justícia indoblegable, de patriotisme sense falles.

El seu esperit, camí de l'eternitat, s'estendrà, com una flaire salvadora, per tots els indrets de la terra catalana, i la seva figura venerada restarà vivent per anys que passin...

Els nostres ulls l'han plorat, estimat Avi. T'han plorat com es plora el bé que es perd per sempre més. El poble, ple de dol, amb el cor encogit pel dolor i l'ànima entristida, ha acompanyat fins a la tomba el teu cos de lluitador. Una fonda emoció ha omplert aquests dies tots els indrets de Catalunya. Però la nostra terra, tot sentiment i tot seny, sabrà dedicar a la teva memòria el millor dels homenajes. Sabrà seguir les teves inspiracions, el teu exemple. Sabrà continuar la teva obra, per a la millor glòria de Catalunya. Com ha dit molt bé Lluís Companys, «i buit que tu deixes no pot omplir-se. Però l'esforç, l'abnegació, el patriotisme de tots els bons catalans pot obrar el prodigi de la teva supervivència. I així veurem com tu, Macià, vius encara entre nosaltres».

La teva gloriosa obra no està enllestida. Cal acabar-la. Cal donar a Catalunya el que tu no has pogut acabar-li de donar. Cal seguir, amb coratge i sense defalliments, la via per tu traçada. El dia en què el triomf definitiu coroní la nostra obra, tots recordarem que tu fores el qui ens obrires el camí, el qui guiares els nostres primers passos, el qui sense defallir un instant, ferm i decidit, sacrificant-ho tot per la teva Catalunya estimada, ens portares pels viarany del triomf. I aleshores, Francesc Macià, comprendrem com el teu esperit generós ens ha acompanyat, en mort i en vida, en la nostra espinosa croada. Depositarem damunt la teva tomba una llàgrima sincera. Però fem el vot de seguir les teves petjades. I estem segurs que aquest serà l'homenatge més valuós que podrem oferir-te.

Francesc Macià i Llussà, primer President de la Catalunya recobrada, morí el 25 de desembre del 1933. Aquesta data luttosa quedarà per sempre més escrita com a malaurena nacional en el llibre de la nostra història. Però del cor dels catalans res no podrà esborrar el record, ple d'amor i de fe, d'aquest gran patriota, tot cor i tot bondat, que va portar Catalunya al triomf, exposant-ho tot en la lluita. Francesc Macià va tenir, en vida, una sola obsessió: la grandesa i la llibertat de la terra on havia nascut. Just és que tots els catalans paguem aquest deure, amb el tribut del nostre afecte, contra el qual no pugui l'obra destructora del temps ni dels homes.

«M'adreço a vós, coronel Macià, a qui ja he tingut l'estimable honor d'estrenyar la mà, vós que heveu sabut treballar i heveu sabut callar. I és aquesta la vostra grandesa, coronel...»
(Paraules de l'advocat M. Campinchi, en el procés de Prats de Molló.)

ENCARA HI HA CLASSES

UNA EXCEPCIO

La grolleria de "La Nación"

L'únic centre polític que no posà la bandera a mig pal

«La Nación», de Madrid, el diari de Delgado Barreto, enemic de tota idea noble, portaveu de la púrria monàrquica de segona classe, ha llançat la seva bava repugnant damunt la memòria de Francesc Macià, el primer president de la Catalunya Autònoma.

Mentre tota la premsa decent de Madrid ha tingut l'actitud cavallerosa de guardar per al difunt il·lustre tots els respectes, ha fet reconeixement dels seus mèrits i de les seves virtuts, i ha deixat a la història el judici sobre la seva actuació política, «La Nación», palesant els baixos sentiments que ja tothom li suposava, llança uns grapats de llot sobre les despulles de Francesc Macià i dedica a la seva persona comentaris tan vils, tan indignes, que causen repugnància. Si tots els lectors de «La Nación» pensen com el seu diari, si aquesta conducta no els revolta, si troben bé aquesta manca de respecte a la santedat de la mort, és que serà cert que encara hi ha classes i que els que combreguen en la ideologia delgado barretista són d'una classe que cal separar de les altres, per raons d'higiene i de bon gust.

En córrer per la ciutat la trista nova del traspàs del President Macià, en tots els centres polítics de Barcelona, «sense distinció d'ideals», varen ésser hissades les banderes a mig pal en senyal de dol. Així veírem fer-ho a entitats d'Esquerra, de la Lliga, socialistes, republicanes, etc.

Només deixà de fer-ho, palesant la seva grolleria indiferència, el «Círculo Tradicionalista» del Passeig de Gràcia...

Ens n'alegrem. Potser hauria estat una ofensa que haguessin fet altra cosa.

«Estimar i patir i dalir és la gran missió d'aquestes ànimes. Però, en el cas de Macià, que és el cas del guaiador i alliberador de pobles, una puixant energia d'acció el movia a lluitar coratjosament contra el dolor del món en les seves formes de servitud política i d'injustícia social. Per damunt del plany i de la prèdica, aquests homes alcen el braç fort, el braç heroic, que trenca, violentament si cal, les servituds i les injustícies. Així és el Francesc Macià que nosaltres hem conegut»

(A. Rovira i Virgili.)

El més pregon dels goigs, per a Francesc Macià era viure voltat dels seus. Sentia, com a bon català, amb intensitat el plaer de la vida de família. I enmig del nerviosisme de la vida oficial, enmig dels tràfecs de les incidències polítiques, enmig dels amoïnaments consegüents al seu alt càrrec, el President de Catalunya trobava un oasi de descans, un recer de repòs, i fins d'oblit, en els moments en què es trobava voltat dels seus volguts, Francesc Macià sentia per la família adoració etament catalana. Però, home que tenia del deure un concepte epartat, robava a aquella moltes hores per a ofrenar-les a Catalunya. Per això les estones d'intimitat, tan escasses, constituïren per a l'Avi el més pregon dels goigs.

UNA VIDA EXEMPLAR

Francesc Macià, primer President de la Catalunya recobrada

Francesc Macià i Llussà, primer President de la Catalunya autònoma, va néixer a Vilanova i Geltrú el 21 d'octubre de l'any 1859.

Era fill de Joan Macià i Maria Llussà i Segarra. El seu pare era fill de Borges Blanques, establert de jove a Vilanova. Era molt amic de Víctor Balaguer, el literat-polític, el qual va influir molt per tal que Francesc Macià seguís els estudis.

Tenia Francesc Macià sis germans, cinc nois i una noia. Aquesta morí fa poc a Barcelona.

Cursà les primeres lletres a Vilanova i Geltrú, on va viure fins els quinze anys. Després d'obtenir, el 1874, el títol de batxiller, cursat en un Institut lliure, es preparà per a ingressar a l'Acadèmia d'Enginyers militars, de Guadalajara, on es distingí per la seva aplicació i en cada curs obtingué les primeres notes.

Acabada la carrera, l'any 1880 demanà ésser enviat a Cuba, per tal de donar satisfacció a un jovenívol desig de conèixer món. No li fou concedit, i va ésser destinat a Madrid, i, de tintent, passà a Barcelona, on s'encarregà de la secció telegràfica.

Als 23 anys va ésser ascendit a capità i enviat a Sevilla. Francesc Macià exercí la carrera militar amb veritable vocació i amb un gran sentit dels seus deures i de les seves responsabilitats. Pels seus serveis li fou concedida la creu blanca del Mèrit militar. De Sevilla passà a Lleida, on, malgrat d'ésser només capità, va exercir, d'antuvi, un càrrec de comandant. Als vint-i-nou anys va casar-se a la mateixa ciutat amb Na Eugènia Lamarca, d'una distingida família lleidatana. Allí ascendí a comandant, i fou el cap de la comandància d'Enginyers, càrrec que, per concessió especial, continuà exercint quan ja era tinent coronel. Designat per a formar part de l'Estat Major del general Weyler, quan aquest fou enviat a Cuba com a capità general, s'interposaren influències a favor d'un altre cap d'enginyers, i ell continuà com a cap de la comandància d'Enginyers de Lleida, en la qual durant molt de temps va dirigir els treballs topogràfics del ferrocarril del Noguera Pallaresa.

En ocórrer a Barcelona els vergonyosos fets de la nit del 25 de novembre del 1905, durant la qual grups d'oficials de la guarnició van assaltar la redacció del diari «La Veu de Catalunya» i destruïren els mobles i en feren una foguera, sense que les autoritats procurassin d'evitar-ho, ans al contrari, empresonaren el director de «La Veu» i suspengueren la publicació del setmanari catalanista «Cu-cut», Macià, que era aleshores tinent coronel d'enginyers a Lleida, indignat profundament fou l'únic militar que no va voler adherir-se a l'actitud de la guarnició de Barcelona i l'únic que va blasmar-la. Aquesta actitud li valgué la simpatia dels catalans i l'animadversió de l'exèrcit. Llavors es produí en l'esperit de Macià la revelació de la seva catalanitat integral, del seu patriotisme catalanesc. Tenia, aleshores, 45 anys.

La història política de Francesc Macià comença l'any 1905. Com hem dit, Solidaritat Catalana, davant la seva actitud nobilíssima, el va proclamar candidat a diputat a Corts pel districte de Borges Blanques i li assenyala també un lloc en el de Barcelona. Bon punt es féu pública la doble candidatura, els militars protestaren i el coronel Macià fou enviat a Santofia (Santander). En aquella avinentesa, Macià va rebre nombroses lletres de companys seus que li pregaven de retirar la candidatura i de retractar-se, a la qual cosa es negà rotundament. Hom va constituir un tribunal d'honor per a jutjar-lo. Macià, en la seva qualitat de diputat a Corts, anà a Madrid, i una de les seves primeres visites fou per a Salamanca i Azcarate, als quals llegí les cartes que havien de servir-li de defensa davant del tribunal d'honor. Azcarate li aconsellà que les portés al seu germà per tal que el rei les llegís. El coronel Azcarate, un cop les hagué llegides, li donà la raó; però l'endemà digué que havia perdut les lletres en un tramvia. El rei les havia exigides, però Macià n'havia guardat còpia i pogué llegir-les, a les Corts, on causaren sensació. El coronel Macià fou separat de l'exèrcit. Dissolta la Solidaritat Catalana, Macià va retirar-se del Parlament; però, així i tot, a les eleccions següents fou reelegit, i com que es negà novament a possessionar-se del càrrec, una expedició de vuit-cents catalans anà en tren especial a Madrid a presentar al Congrés la seva acta de diputat. No obstant, ell va creure que al Parlament no hi podia fer res, per tal com no hi havia unanimitat entre els catalans en la manera com calia enfocar el problema de Catalunya perquè tingués una solució amical a les Corts espanyoles.

Durant la gran guerra, Macià fou partidari dels aliats, que proclamaven el dret dels pobles a disposar d'ells mateixos, i advocà per la intervenció en la lluita, per tal que es pogués resoldre internacionalment el problema de Catalunya.

A l'any 1917, quan l'Assemblea de Parlamentaris, Macià va proposar que aquesta es constituís en convenció i anés fins a les armes i a la revolució, si calia; però es veié obligat a retirar la seva proposta. Tanmateix, aprofitant la vaga general que coincidirà amb aquell esdeveniment, Macià va créure arribat el moment de posar en joc les masses ciutadanes; més havent fracassat la missió de l'Assemblea, hagué de refugiar-se a França, i elegit novament diputat per les Borges, anà al Parlament a explicar la seva actitud durant aquell període revolucionari. Macià seguí mostrant-se disconforme amb l'actuació dels partits polítics catalans, perquè no creia en l'eficàcia de llurs esforços.

Creà el partit anomenat de l'«Estat Català», el qual, davant la persecució de què foren objecte els seus adherents, hagué de transformar-se en organització secreta fins al cop d'Estat del 13 de setembre del 1923, que determinà el seu exili. Macià sojornà alguns mesos al Migjorn francès, en contacte amb els seus partidaris cata-

lans, amb els emigrats espanyols i amb nombrosos occitans que havien comprès el problema català; però la manifestació de simpatia que hom va tributar-li als Jocs Florals del 1924, que es celebraren a Tolosa, originà certs incidents, i el cabdill català fou pregat de romandre allunyat de la frontera espanyola. Aleshores s'establí a París. Tancats tots els camins de la legalitat i anul·lada per la dictadura l'actuació dels polítics catalans, Macià va pensar en una acció bèl·lica, i durant tres anys treballà constantment per a realitzar-la. Per l'abril del 1925, i amb la seva autorització, «Estat Català» va emetre un emprèstic per a arbitrar els cabals necessaris per a aquella intervenció armada, i Macià llençà el manifest, que era una professió de fe en els destins de Catalunya i una crida angoixosa a l'esperit de reivindicació dels catalans. Donada l'ordre de mobilització, una primera expedició de catalans sortí de París el 30 d'octubre

del 1926, i durant tres dies, per diferents itineraris, fou mobilitzat tot el jovent que havia de concentrar-se a la frontera i entrar armat a Catalunya; però els expedicionaris foren seguits i espiats per la policia francesa, fins a la descoberta del que fou conegut amb el nom de «complot català». L'Estat Major dels expedicionaris va concentrar-se a Prats de Molló, on fou descobert, i van ésser detinguts Macià i els seus companys en nombre de 129, dels quals 86 foren traslladats directament a la frontera belga i els altres 43, amb el cabdill, processats. Responent a l'interrogatori del president del tribunal que havia de jutjar-lo, Macià féu, entre altres, la següent declaració:

«—Volem la nostra independència nacional, però no dins l'esperit agressiu i odiós que sempre ens han atribuït els orbes governs espanyols. Volem, amb la nostra llibertat, la llibertat de tots els altres pobles d'Espanya, els quals també sofre-

ren, com nosaltres, l'esclavatge de l'Espanya oficial... Bon punt fossin lliures els altres pobles d'Espanya, acceptariem tots els lligams federals per lliure acord, car això no afectaria en res la nostra sobirania nacional. Allò que no volem ni podem acceptar, ja ho hem dit, són aquells mateixos lligams per la força...»

Aquesta declaració produí una profunda impressió.

Després de la sentència condemnatòria —unes setmanes de presó—, Macià i els seus companys foren expulsats de França i s'instal·laren a Brussel·les.

Intentà anar a Ginebra, però Suïssa no li ho permeté. La influència del rei d'Espanya arribava lluny. Totes les portes se li barraven al seu pas, amb una sola excepció: Bèlgica, l'hostal pitalària, que li estengué el passaport dels «apàtrides». Emprégué aleshores un llarg viatge per terres d'Amèrica, i també allí va veure's foragitat de tots els països on intentà estar —acompanyat de Ventu-

ra Gass... l'Urugu... ca. El s... d'on fou... gué con... I. Palad... defensa... L'any 19... gica, des... tantmen... migrats... treballav... de la di... monarqu... gener de... va caure... per Ber... talunya... polítics... excepció... tia: Ma... guer no... saven a... saven b... talunya... amb el... Macià... com ho... nic exili... talunya... En to

El poble de Catalunya —mai com ara la paraula «poble» no havia tingut un altre el patrici insigne que per ell va sofrir, que per la seva culpa va lluitar, que va ofèndre i aquest agràdament sincer va palesar-lo en l'acte corprenedor d'ésser conduïdes a l'acte. Tot Barcelona, moguda per un sentiment emotiu, es llençà al carrer. De tot Catalunya l'inacabable seguici —manifestació única en la història dels pobles— o bé presenciava sap guardar al seu cor, com a flama viva, el record d'aquella

abast tan remarcable— ha palesat l'amor intens, l'adoració fervent que sentia per Francesc Macià, a oferir, pel seu triomf, el sacrifici dels seus béns i de la seva vida. El poble de Catalunya és agraït, i a la seva darrera estada les despulles glorioses del primer President de la Catalunya recobrada. Catalunya vingueren corruets de ciutadans, sense distinció d'estaments ni d'ideals polítics. Integrant enciant en religiós silenci la imponent desfílada, hi era tot un poble, que agraeix, que estima, que adora de Francesc Macià, el gran patriota, alliberador de Catalunya.

Gassol—, íta excepció de Guai, la Bèlgica d'Amèrica. El seu viatge a l'Argentina, fou també expulsat, li va conèixer el doctor Alfred Palacios, el qual va fer una ansa aferrissada de Macià. El 1928 Macià tornà a Bèlgica des d'on mantingué constant contacte amb els exiliats polítics espanyols que treballaven per l'enderrocament de la dictadura, i, amb ella, la monarquia. Fins que, el mes de març del 1930, Primo de Rivera, cap de l'últim dels autòcrates, substituït per Berenguer, tornaren a Catalunya la majoria dels exiliats polítics. Només va fer-se una excepció a l'hora de l'amnistia: Macià. El Govern Berenguer no podia perdonar-lo. Però, en aquells governants, i pensant bé, que a causa de Catalunya rebria un gran reforç el seu retorn i Francesc Macià arribà a ésser un dia, ho havia estat d'altres, l'exiliat per la causa de Catalunya. tornar a Bèlgica. —dar-

eries del 1928— Macià es dedicà a estudiar la situació política d'Espanya, i pel febrer de l'any següent adreçà un nou manifest al poble de Catalunya, no sols per a donar-li compte del seu viatge de propaganda a Amèrica, sinó per a exposar-li la posició en què s'havia de col·locar davant el fracàs del moviment revolucionari del 28 de gener, dirigit per Sánchez Guerra, contra la dictadura.

Veient Francesc Macià que, com hem dit, no era comprès en cap de les amnisties que decretava el Govern Berenguer, decidí realitzar un dels cops d'audàcia en ell tan característics, i abandonant Brussel·les travessà en auto el país veí —el pas pel qual li era interdit— i vingué a Barcelona, disposat a presentar-se a les autoritats i a respondre personalment de tots els processos que tenia pendents. Aquest curiós incident, vergonya dels governants d'aquell temps, l'expliquem amb tot detall en un altre lloc d'aquest número.

Pocs mesos després, caigut el Govern Berenguer, el que el succeí l'autoritzà a tornar, i arribat a Catalunya a mitjans de febrer del 1931, Francesc Macià fou rebut triomfalment pels seus amics i admiradors.

Aquell dia —22 de febrer del 1931— Macià pogué escriure, en la seva salutació al poble de Catalunya: «En arribar a Catalunya, després de tants anys d'ésser-ne fora, sento una d'aquelles emocions que no són per a ésser dites ni ésser escrites, sinó reservades en el fons de l'ànima perquè així puguin convertir-se en les més nobles realitzacions que el nostre poble espera de nosaltres.»

Reintegrat Macià d'una manera definitiva a Catalunya, després de tantes anades i vingudes, de persecucions i d'angoixes a través de tots els països, va reprendre —si això pot dir-se de l'home que no l'havia interrompuda mai— la seva tasca. «I ara —van ésser els seus primers mots així que arribà a Barcelona aquella tarda assole-

llada del mes de febrer— a la feina altra vegada...»

Macià venia de l'exili igualment preocupat pel moment polític que pel moment social. «Crec —digué— que el problema social és el més greu, el més punyent de tots els elements que componen el conjunt col·lectiu dels pobles. Tots els altres problemes giren a l'entorn d'aquest. N'he adquirit plena consciència amb el que he vist i he tocat a l'estranger...»

Uns mesos després, la Conferència d'Esquerres, d'on va sortir Esquerres Republicana de Catalunya, les eleccions del dia 12 d'abril, el triomf dels enemics de la monarquia...

Vingué la jornada històrica del 14 d'abril del 1931. Francesc Macià, des del balcó del Palau de la Generalitat, s'adreçà a la multitud allà congregada i els digué:

«En nom del poble de Catalunya, proclamo l'Estat Català, sota el règim d'una República catalana, que lliurement i amb

CAL RECORDAR-HO

El bisbe de Barcelona, davant la mort de Francesc Macià

Entre les innombrables persones que acudiren al Palau de la Generalitat i a la residència presidencial, per tal d'assabentar-se de l'estat del President de Catalunya, quan aquest encara lluitava amb la mort, no hi figura el bisbe de Barcelona.

Hi anaren totes les autoritats. Hi acudiren tots els estaments. L'arquebisbe de Tarragona, senyor Vidal i Barraquer, anà en persona a visitar l'il·lustre malalt. S'interessaven pel seu estat altres bisbes catalans, i fins l'abat de Montserrat. Solament el bisbe Irurita, tancat en el castell de la seva supèrbia i de la seva incomprensió, es mostrà alià a la tragèdia que omplia Catalunya d'inquietud.

Qui era, per a ell, el President de la Generalitat? Un herege, indigna de la seva atenció. Que es tractava de l'autoritat màxima de la nostra terra? Ell, el prelat anticatalà, fill de la dictadura, no la reconeixia, aquesta autoritat... I per això la visita del bisbe Irurita, visito de cortesia, d'atenció, almenys, no va produir-se, i ni cap familiar seu, ni cap canonge no es cuidaren de preguntar.

«El President és mort. ¡Visca Catalunya! Les ales negres del martiri s'han abatut sobre el front il·lustre. Però queda l'exemple i la lliçó de la seva vida. Queda l'afirmació d'una llibertat. Queda un poble en peu — amb els ulls plens de llàgrimes — que sap el seu destí i la ruta que li ha assenyalat Francesc Macià. Ara que ell ha marxat, cauen damunt de cadascú les responsabilitats enormes que es concitaven entorn del seu geni. La memòria d'ell ens farà dignes de seguir-lo i capaços d'afrontar les hores que puguin venir.»

(«La Humanitat».)

tota cordialitat anhela i demana als altres pobles germans d'Espanya llur col·laboració en la creació d'una conferència de pobles ibèrics, tot oferint-los pels mitjans que siguin, alliberar-los de la monarquia borbònica...»

Cal tenir en compte que en aquell moment encara no havia estat proclamada la República a la capital d'Espanya.

L'actitud de Macià desvetllà recels que alarmaren el Govern provisional de la República, el qual envià, en avió, els ministres senyors Domingo, Nicolau d'Oliver i de los Rios, per tal d'unificar els esforços de tots a favor de la República. Es vingué en la restauració de la Generalitat de Catalunya, en mal hora dissolta per l'odiós Felip V.

Els fets successius són prou frescos en la memòria de tots. El president Macià convocà el plebiscit del 2 d'agost del 1931 per l'Estatut de Catalunya, que va ésser discutit i aprovat amb modificacions sensibles, per les Corts Constituents.

A les eleccions generals del mateix any, el President fou elegit diputat per Barcelona ciutat i Lleida-circumscripció, i optà per aquesta darrera acta.

Amb motiu d'haver anat a prometre el càrrec, va fer un viatge a Madrid, Tol·do i altres capitals espanyoles; però, tot arreu fou rebut no solament amb el màxim respecte, sinó

poc ni molt, per la salut del President.

—Es que ja s'interessava en nom d'ell mossèn Berenguer, prior de Sant Jordi! —diuen alguns.

Nosaltres coneixem prou mossèn Berenguer. Es un capellà liberal, molt bo, incapaç d'una acció reprovable. I ens temem que ara, per tal de lliurar el bisbe d'una taca lletja, s'ha atribuït encàrrecs que no varen fer-li...

Mori el President. Moltes personalitats catòliques, molts prelats, s'apressaren a donar al Govern de Catalunya el seu condol. Manifestacions espontànies les unes, formularies les altres. El bisbe de Barcelona, el doctor Irurita, no ha fet ni les unes ni les altres. S'ha quedat a casa. Ha ignorat que havia mort la primera autoritat de Catalunya. Ha tancat les portes del seu palau. Ha amagat el cap dessota l'ala.

En aquests moments de dolor, no volem fer més consideracions sobre aquest tema. Ens limitem a recomanar al poble que se'n recordi... Res més.

amb proves de veritable efusió i afecte.

En les eleccions de diputats al Parlament de Catalunya, celebrades el 20 de novembre del 1932, Francesc Macià va ésser elegit per Barcelona-ciutat, i en la sessió del 14 de desembre fou elegit President de la Generalitat.

En prendre possessió del càrrec, Macià pronuncià un important discurs, en el qual remarcà que la presència dels diputats com a representants del poble i membres d'aquelles Corts catalanes, que feia més de doscents anys que havien emmudit «sota el despotisme de Felip V i la seva descendència», era la manifestació més contundent de la personalitat de Catalunya.

«Eus ací la història d'un home noble tot cor, tot amor, que, enamorat de Catalunya, lluità per ella, exposant-ho tot, i tingué el goig de poder-li donar, amb el triomf, la seva autonomia perduda.»

No som, certament, nosaltres, els qui hem de fer l'elogi del Primer President de la Catalunya recobrada. Aquest elogi, amb una eloqüència insuperable, l'han fet els milers i milers de catalans que, amb el cor oprimat i amb els ulls negats en llàgrimes, han desfílat davant del seu cadàver...

«En el cor dels catalans de bona voluntat es fa entenedor el seu testament patriòtic: «unió de tots enfront de tot possible perill que planés damunt Catalunya. Allò que Macià na guanyat per a nosaltres no hem de deixar-nos-ho prendre, i allò que Macià volia abastar per a nosaltres, vensant en ell, ho hem d'anonseguir.»

Aquesta corà l' batalla pòstuma de l'il·lustre desaparegut. Amb l'esguard fitat en Catalunya i servent d'ell una memòria digna de patriotes, Macià estarà amb nosaltres; la llibertat sols correspon a aquells que l'estimeu i la mereixen.»

(J. Tomàs i Piera.)

DEL PROCÉS DE PRATS DE MOLLÓ

L'ADMIRABLE DEFENSA QUE HENRI TORRES VA FER DE FRANCESC MACIÀ

Com saben tots els catalans, «el prestigiós advocat francès senyor Henry Torres va defensar Francesc Macià en el procés incoat pels jets de Prats de Molló. Henry Torres, enamorat de la causa catalana, que aleshores estudià a jons, va convertir-se des d'aquella avinentesa, en un sincer amic de Catalunya i en un admirador fervent de Francesc Macià. Entre el juriconsult francès i el President de la Generalitat es creuava freqüent i interessant correspondència...

Reproduïm ara alguns trossos de l'admirable defensa que Henry Torres va fer de Francesc Macià, el cavaller de l'ideal. Per ells, hom veurà les simpaties que per la nostra causa sentia i la veneració que pro'essava al patriota excels, la mort del qual avui plora Catalunya...

Tinc l'honor de defensar, en aquest procés, el més honorable, el més emotiu, el més noble dels homes, el meu amic el coronel Macià. I si ara, en els curs d'aquests llargs debats, he de parlar especialment d'ell, ja sé que tots els homes que estan al seu costat en aquesta persecució i en aquest honor, em perdonaran aquesta circumstància, que no estableix el més lleu marge ni la més petita diferenciació. Es perquè les altes virtuts catalanes, la noblesa, la intrepidesa d'aquesta raça, la seva força, el seu fervor, la seva fe, el senyor Macià les encarna més que ningú. Cal parlar d'ell amb tota l'afecció, en nom de tots els que es troben aquí, dels meus volguts companys de la defensa, de tots aquells que han assistit en aquest procés i que han estimat, de fa poc, el coronel Macià com nosaltres l'estimem des de fa temps.

El coronel Macià, com ha dit el procurador de la República era, l'any 1905, tinent coronel d'enginyers, de guarnició a Lleida. Català, profundament català per les tradicions de la seva raça, la seva educació i les seves aspiracions, havia restat finalment aleshores en el servei militar que, per a un home com ell tenia una particular noblesa i una grandesa especial. Indiferent a la vida pública i a les agitacions del fòrum, va entrar hi en les condicions més emocionants:

En el 1925, els diaris republicans de Barcelona havien estat atropellats pels oficials castellans. Havien anat a les redaccions, a les impremtes, havien fet malbé les màquines. L'opinió de Barcelona s'havia emocionat davant d'aquest atemptat, premeditat, organitzat per l'administració militar. Hom esperava sanció:

Les sancions vingueren. Contra qui? Contra els periodistes atropellats. Varen crear-les lleis noves, que posaven totes les consciències lliures sota l'implacable jurisdicció dels consells de guerra espanyols. Després els que havien pres oficialment administrativament, m'atreveixo a dir-ho, governativament, l'iniciativa d'aquests atemptats demanaren a l'exèrcit espanyol que es solidaritzés amb ells.

Un home va refusar subscriure aquesta covardia, un sol home. Era el tinent coronel d'enginyers Francesc Macià. Va declarar: «No! Deixaré l'exèrcit, renunciaré la professió que estimo i tornaré a la vida ci-

vil, abans d'associar-me a semblant infàmia. I, a més, aquesta nova persecució, a sumar a les que ve sofrint Catalunya des de fa tants anys, em revela el meu deure imperiós: he d'abandonar l'exèrcit i he de participar, no solament amb una simpatia intel·lectual, que no s'exterioritza, sinó que he de contribuir al moviment dels meus compatriotes amb l'acció, en les batalles quotidianes.»

El coronel Macià va entrar immediatament en la lluita, a risc de perdre, no solament la seva carrera militar i rompre la seva espasa, sinó la seva llibertat i la seva vida, car va ésser amenaçat, perseguit i anava a ésser condemnat quan dues circumscripcions catalanes, una d'ells la de Barcelona, l'elegiren diputat a Corts.

Un dia, l'any 1915, va dimitir. Va dimitir perquè els homes polítics que havien compartit amb ell, a Catalunya, el favor popular, els homes en els quals s'havien encarnat i exultat les esperances de la raça catalana i d'aquella dissortada classe obrera de Barcelona, perseguida; i els homes que, com el senyor Lerroux, més tard reconegut com a agent del Govern de Madrid; homes com el Sr. Cambó, després aliat d'aquest Govern, anaven a vendre, a canvi de dues o tres carteres de ministre, tota l'activitat generosa de l'irredentisme dels seus compatriotes.

El senyor Macià deia: «Tinc el costum d'emprar, a les Corts de Madrid, el mateix llenguatge que solc emprar pels carrers de Barcelona. No tinc més que un cor, una fe, una paraula. El que us dic a vosaltres, Govern espanyol, puc dir-ho als meus compatriotes catalans». I un dia va pujar a la tribuna per a dir això:

«La vostra agitació parlamentària és vana i estèril. Vosaltres no representeu aquí els partits, sinó interessos i llocs podrits. Vosaltres representeu

la corrupció electoral, la venalitat, el servilisme dels funcionaris, no la voluntat d'Espanya. Jo represento la voluntat i el cor de Catalunya i no puc pactar amb vosaltres. Prefereixo anar-me'n.»

Així parlà, en una memorable sessió del novembre del 1915, el meu amic senyor Macià.

I cal reconèixer, a honor d'aquelles Corts, que el president dir, en aquella ocasió:

«—Senyor Macià. Nosaltres us considerem com a un adversari, però vós honoreu aquesta assemblea. Quedeu-vos. Us demanem que resteu entre nosaltres, car no és mai inútil que la vostra veu ressoni aci...»

«—No!», respongué el senyor Macià.

Al costat del senyor Dato va intervenir el cap del partit conservador espanyol, senyor Maura, el qual, en una lletra personal, adreçada al seu irreductible adversari, a aquest campió de les llibertats catalanes, va dir-li:

«La vostra sortida, Sr. Macià, mutila cruelment aquesta assemblea. Som adversaris, però jo que tinc, des de fa molts anys, l'experiència del pudor, sé com són de difícils trobar, en el meu país, i en el meu propi partit, els homes de fe, de veritat, de sacrifici. Jo us ho demano amb tots els caps de partit: Senyor Macià, no us retireu de la Cambra.»

El senyor Macià havia donat la seva paraula. Va fer, com sempre, honor a ella. I se'n anà del Parlament.

Va venir la guerra. Va ésser un dels que organitzaren la participació dels catalans en la defensa de Verdun. Va venir, com a corresponent de «La Publicitat», de Barcelona, al front francès i anà fins a les primeres línies per tal de visitar els seus compatriotes en el combat i animar-los amb el seu propi valor i aquesta influència gairebé mística que exercia sobre d'ells.

L'any 1917, quan retornà a Espanya, esclatà a Barcelona un moviment provocat per unes juntes d'oficials. Ben aviat el moviment va perdre la seva veritable significació. El poble català, molestat i crucifixat, participà en la insurrecció. Les fórmules de compromís, les transaccions, començaren a exterioritzar-se. El senyor Cambó i els homes de la Lliga Regionalista cercaren explotar el moviment per tal d'imposar la seva entrada en la via ministerial. Aquest formidable moviment que aixecà la Catalunya oprimida acabarà amb combinacions de passadissos? El senyor Macià s'aixecà i digué:

«—No! Aprofitem l'ocasió per a proclamar la Convenció catalana, seguint el record de la Convenció francesa.»

El moviment fracassà. El senyor Macià hagué d'anar-se'n a l'estranger. L'home que va ésser el seu principal lloctinent, el seu associat en aquesta obra generosa, Marcellí Domingo, fou detingut i amenaçat d'ésser condemnat a mort. Què fa, Macià? A l'endemà torna a Barcelona i diu: «Em teniu aci. Sóc Macià. Vinc a posar-me al costat del meu amic Domingo». I és tan gran la influència d'aquest home, és tan gran la irradiació que exercix a través de tot Catalunya aquest a qui els seus compatriotes estimen perquè els ha servit sempre sense haver-se servit mai d'ells, perquè sempre ha estat el paladí fervent i apassionat de les reivindicacions catalanes, que el Govern de Madrid va veure's obligat a retirar, ensems que l'acusació contra Macià, l'acusació contra Domingo.

Ah!, estimat amic meu, podíeu deixar de venir aci i heu volgut venir-hi, i el retret que en faig, respectuós, a la justícia del meu país, vós, amb la vostra lleialtat i amb la vostra noblesa, no goseu a fer-ho. Vós i els vostres amics, havent

perdut per ara (però vós guanyareu, amic Macià!), havent acceptat deliberadament els riscos de l'operació i tots els sacrificis, petits o grans, de la presó preventiva, heu volgut venir aci, ho heu demanat, perquè el món sabés qui éreu, perquè no ho sabia encara prou. I és, no és cert, amic Macià?, per la causa catalana un primer èxit el que avui sigui negada millor. Si jo fos Primo de Rivera, no estaria pas gens content d'aquest magnífica publicitat, d'aquesta admirable propaganda que de la causa catalana ha estat feta, des de fa dos dies, a través del món civilitzat.

Ah!, estimat amic Macià, el meu gran, noble i fervent amic! El dia que vós apareixeu gairebé com un personatge mític com un heroi escapat de les obres de cavalleria, es dirà de vós que fóreu paladí del més pur dels ideals, que fóreu l'expressió mateixa de la raça llatina, amb tot el que ella té de desinteressada, de generosa fins d'imprevisora, amb tot el que ella posa al servei de l'honor, abnegació, joia, fervor en la fe, alegria en el sacrifici, i és sota aquest títol que convé oposar-vos a aquells que, des de fa uns anys tenen el costum, amb soroll de sabres i esperons, d'atribuir-se l'espècie de la llatinitat, a través d'Europa i a través del món.

No hi ha, en aquest país un ciutadà francès que no es senti solidari de les reivindicacions del coronel Macià i dels seus amics d'aquestes reivindicacions cavalleresques, que, en la noblesa de la seva causa justa, representen, encarnen, expressen en triomf del treball sobre l'exploació, de l'esperit sobre la matèria, la victòria de la llibertat sobre l'arbitrarietat, i, a la fi, la revenja de l'home sobre la força bruta.

Una fotografia històrica és aquesta dels encausats pel moviment patriòtic de Prats de Molló esperant el veredict de la justícia francesa. En el primer rengle, ocupant el primer lloc, Francesc Macià, el gran patriota, escolta les brillants al·legacions de la defensa i els respectuosos parlaments dels acusadors. L'insigne advocat francès Henry Torres, convertit a la causa catalana per la gesta heroica del nostre cabdill, va exposar al món la raó del nostre plet, la justícia de les reivindicacions de Catalunya. I el món, fins aleshores indiferent, va onèixer on anava i què volia la nostra terra, oprimida durant segles i segles per les castes que sostenien els indesitjables Borbons. Francesc Macià i els seus companys d'aventura obriren al món, de bat, les portes del pensament de Catalunya. Sense aquella «bogeria» —com la qualificaren els curs d'esperit— Catalunya no fóra avui on és. El camí de la justícia li estaria barrat encara...